

دوره‌های رشد تفکر اجتماعی (۱) پیش از تولد تا آغاز تکلم؛ ظهور ولایت و تأدیب (توضیحات کامل)

www.QuranAhlebayt.ir

دوره‌های رشد تفکر اجتماعی (۱) پیش از تولد تا آغاز تکلم؛ ظهور ولایت و تأدیب

دوران‌های رشد اجتماعی که در مکتب اهل بیت علیهم السلام تعلیم داده می‌شود و به وسیله آن سعادت دنیا و آخرت انسان تأمین می‌گردد، از سال‌های قبل از تولد آغاز می‌شود. در این تعلیم مردان و زنانی با ایمان فرزندان و نسل‌های بعد خود را در نیکی و تقوایاری می‌رسانند و شاکله‌ای طیب به آنها اهدا می‌کنند. این دوران که از قبل از تولد تا بعد از تکلم است به دوران ظهور ولایت و تأدیب نامگذاری شده است زیرا در این دوران طفل هیچ اختیاری از خود ندارد و تنها در اثر تعلیم اولیای اوست که به بلوغ و رشد می‌رسد. و چه بد مردان و زنانی هستند که از ظهور ولایت الهی و تأدیب ربانی خودداری می‌کنند زیرا موجب استضعاف فرزندان و نسل‌های بعد از خود خواهند شد. کتاب حاضر به بررسی تعلیم و تزکیه در ابتدایی‌ترین سن انسان پرداخته است و اصول و شیوه‌هایی را که لازم است پدر و مادر از آن واقف باشند، بیان کرده است.

مقدمه

در دو کتاب تفکر اجتماعی و آسیب‌شناسی آن، به وضوح یافتیم که تفکر اجتماعی تعلیم دادنی است و به خودی خود به وجود نمی‌آید.

هنر خوب زیستن با دیگران که محصول و نتیجه‌ای برای تفکر اجتماعی است از سنین مختلف باید به افراد آموزش داده شود و انبیا و اولیای الهی با احکام دینی در صدد تحقق چنین هنری

دوره‌های رشد تفکر اجتماعی (۱) پیش از تولد تا آغاز تکلم؛ ظهور ولایت و تأدیب (توضیحات کامل)

www.QuranAhlebayt.ir

بوده و هستند. تمام آسیب‌هایی که به نوع بشر وارد می‌شود از غفلت نسبت به چنین مقوله‌ای است.

در دو کتاب مذکور مطالب بدون در نظر گرفتن به نحوه اجرا و عملیات بیان شد. این مجموعه از کتب که به دوره‌های رشد تفکر اجتماعی می‌پردازد در صدد است تا به اجرایی شدن تفکر اجتماعی در سنین مختلف پردازد و عملیات طراحی و ساز و کار اجتماعی شدن دینی افراد را، از تولد تا مرگ متناسب با مراحل بلوغ و مراتب رشد تبیین کرده و سرخ‌های لازم را با بیان برخی اصول و مهارت‌ها پیش روی صاحب‌نظران و محققین قرار دهد.

در این مجموعه مشخص می‌شود بسیاری از تعارض‌هایی که در جامعه رخ می‌دهد به دلیل تعلیم ندادن تدریجی تفکر اجتماعی در سنین مختلف، و بروز آسیب‌های آن در سنین دیگر است. طبعاً اگر زمان هر آموزشی به موقع محاسبه و تدارک دیده نشود ممکن است تبعات آن قابل جبران نباشد.

دلیل چنین غفلتی تنها می‌تواند به دلیل غفلت از آخرت و حقیقت زندگی انسان صورت گیرد. زیرا انسان دارای حقیقتی است که در دنیا مجال این را یافته که به تدریج و در دوره‌ها و سنین مختلف دریافت‌کننده حقایق باشد. و اگر فرصت‌های عمر را به دلیل غفلت از دست دهد آخرت خود را نیز از دست خواهد داد. خداوند در آیه زیر به جبران نشدن این تبعات که به تدریج نیز ظاهر می‌شود چنین هشدار می‌دهد.

بَلْ إِذْ أَرَاكَ عِلْمُهُمْ فِي الْآخِرَةِ بَلْ هُمْ فِي شَكٍّ مِنْهَا بَلْ هُمْ مِنْهَا عَمُونَ^۱

دوره‌های رشد تفکر اجتماعی (۱) پیش از تولد تا آغاز تکلم؛ ظهور ولایت و تأدیب (توضیحات کامل)

www.QuranAhlebayt.ir

[نه،] بلکه علم آنان در باره آخرت نارساست [نه،] بلکه ایشان در باره آن تردید دارند [نه،] بلکه آنان در مورد آن کوردلند.

«در اینجا معنای تدارك علمشان در آخرت این است که ایشان علم خود را تا آخرین جزءش درباره غیر آخرت مصرف کردند، تا به کلی تمام شد، و دیگر چیزی از آن نماند، تا با آن امر آخرت را دریابند»^۲

بر اساس آیه فوق انسان لازم است توجه و علم خود را برای زندگی حقیقی و شکوفایی حقیقت انسان متمرکز نماید تا با تعلیم حقایق به تدریج به شکوفایی برسد.

توجه بیش از حد به اقتضائات و خواسته‌های دنیوی و مادی انسان را از توجه به آخرت باز می‌دارد. در هر دوره‌ای از زندگی انسان توجه به دنیا و آخرت متناسب با همان دوره است. با شناخت این دوره‌هاست که انسان‌ها می‌توانند یکدیگر را بر هدایت و برّ و تقوا یاری دهند. در این صورت کسانی که دارای رتبه‌های بالاتری هستند افرادی را که در رتبه‌های پائین‌ترند یاری می‌کنند و خود توسط افراد بالا دست خود یاری می‌شوند. و اینگونه حقیقت عون و یاری اجتماعی در جهت هدایت انسان را از عقبه‌های سخت عبور می‌دهد.

بدین ترتیب حکایت زندگی انسان حکایت دوره‌های به هم پیوسته‌ای است که مانند پله‌های یک نردبان و یا زنجیره‌های یک شبکه به هم متصل است روح آخرت‌گرایی اگر در همه این زنجیره و پله جاری شود در هر زنجیره بروزی و در هر پله حرکت خاص همان بروز را

دوره‌های رشد تفکر اجتماعی (۱) پیش از تولد تا آغاز تکلم؛ ظهور ولایت و تأدیب (توضیحات کامل)

www.QuranAhlebayt.ir

خواهد داشت. بنابراین شناخت مراحل و دوره‌های (حدف) در حکم شناخت زنجیره‌ها و پله‌های متصل به هم است.

در هر دوره و مرحله اقتضائات خاص، محدودیت‌ها و آسیب‌هایی متناسب وجود دارد. علم به این اقتضائات در یاری و مساعدت افرادی که در آن دوره هستند بسیار مؤثر است.

شناخت این دوره‌ها و برنامه‌ریزی برای زندگی بهتر برای خود و دیگران از مقوله تفکر اجتماعی است. ضمن آنکه هر آموزشی که در هر مرحله داده می‌شود خود منجر به رشدی اجتماعی می‌شود. زیرا فرد را از پله‌ای به پله دیگر ارتقا داده و از زنجیره‌ای به سوی کمال راهنمایی می‌کند و سیر حرکت پیوسته به سمت امتی الهی و جامعه‌ای ایده‌آل خواهد بود.

تدریجی و دوره‌ای تعلیم دیدن رشد اجتماعی و تعیین حدود هر دوره می‌تواند منافع بسیاری از قبیل موارد زیر داشته باشد:

- علم به آموزش‌ها و کیفیت ارائه آن در هر دوره و نحوه‌ی در اولویت قرار دادن آن را معلوم می‌کند.
- محدودیت‌هایی که در هر دوره وجود دارد را مشخص می‌نماید.
- امکان برنامه‌ریزی منظم همراه با ارزیابی برای هر دوره‌ای از رشد را مهیا می‌سازد.
- ویژگی‌های هر دوره نوعاً به صورت غالب در همان دوره و به صورت مغلوب در سایر دوره‌ها، موجب شناخت مجموعه زندگی انسان در طول مدت عمرش می‌شود.
- این دوره‌ها که نوعاً از نظر تکوینی با سن افراد تناسب دارد به تفکیک ویژگی‌های طبیعی و فطری اهتمام دارد..

دوره‌های رشد تفکر اجتماعی (۱) پیش از تولد تا آغاز تکلم؛ ظهور ولایت و تأدیب (توضیحات کامل)

www.QuranAhlebayt.ir

.... •

برخی نکات مهم که در دوره‌ای تعلیم دیدن رشد اجتماعی باید توجه داشت عبارتست از:
در این دوره‌ها سعی بر آنست که حتی المقدور سن و سالی برای افراد بیان نشود زیرا بسیاری از افراد بر اساس مدل تکوینی رشد نکرده‌اند و دوره‌های رشدشان را بدون در نظر گرفتن سنی که دارند باید از سر آغاز نمود.

طول مدت آموزش در هر دوره بستگی به مربی و نیز متربی و سن و امکانات ذاتی فرد متفاوت است. و باید این تفاوت‌ها را در نظر داشت.

کتاب حاضر موضوع رشد و تعلیم آخرت‌گرایی را از ابتدای دوران رشد اجتماعی یعنی دوره خردسالی پی می‌گیرد.

در این دوره آموزش به ظاهر با محدودیت‌های بسیاری مواجه است ولی در عوض هر اتفاقی که در آن می‌افتد بسیار عمیق‌تر و ماندگارتر خواهد بود. همانطور که فرموده‌اند «علم در کودکی مانند نقش روی سنگ است.»

طبیعی است وجود نداشتن این نقش در فرد معادل صرف هزینه بسیار در سنین بزرگسالی است. به عنوان مثال یاد نگرفتن تواضع در کودکی و یا یاد نگرفتن مراعات حقوق دیگران در این سن، تبعات و هزینه سنگینی برای آموزش این دو مقوله در بزرگسالی در پی خواهد داشت.

اینکه چه موضوعی لازم است در این سن آموزش داده شود و چگونه، از مهم‌ترین مسائل است که باید بدان به عنوان یکی از فرائض اجتماعی نگریسته شود.

دوره‌های رشد تفکر اجتماعی (۱) پیش از تولد تا آغاز تکلم؛ ظهور ولایت و تأدیب (توضیحات کامل)

www.QuranAhlebayt.ir

در این کتاب سعی شده است به مقدار وسیع خود:

- به پایه‌ای‌ترین آموزش‌ها در نظام اجتماعی توجه کند.
- و به ضرورت آموزش‌های اجتماعی بر اساس آموزه‌های دینی گوشزد نماید.
- همچنین مسئولیت اولیای اجتماعی را در قبال فرزندان در طول زندگی آنها و در دوران‌های مختلف بیان نماید
- و ضمناً بگوید که در هر دوره‌ای باید بروزی متفاوت و متناسب با دوره رشد فرزندان داشته باشند.

بر اساس مطالبی که از آیات و روایات به دست می‌آید تنظیم مقدرات فرزندان از پیش از تولد آنها رقم می‌خورد به همین دلیل لازم است از قبل از آنکه انسان شیء مذکوری باشد در خصوص رشد اجتماعی او برنامه‌ریزی شود.

در واقع این کتاب مربوط به اولیای جامعه می‌شود از این لحاظ که باید بدانند:

- برای ساختن و رشد اجتماعی فرزندان خود چه مواردی را باید در نظر داشته باشند؟
- چگونه می‌توانند ولایت خود را به فرزندان نشان عرضه کنند؟
- آیا مسائل اجتماعی تا به این حد مهم است که باید مورد اهتمام قرار گیرد؟ مسائل اجتماعی را چگونه باید دید که به این اهمیت واقف شد؟
- بی‌توجهی به مسائل اجتماعی در قبل از تولد فرزند و بعد از آن به تفکیک چه تبعاتی را دارد و چگونه می‌توان آن تبعات را جبران کرد؟ آیا راهی برای جبران ما فات وجود دارد؟

دوره‌های رشد تفکر اجتماعی (۱) پیش از تولد تا آغاز تکلم؛ ظهور ولایت و تأدیب (توضیحات کامل)

www.QuranAhlebayt.ir

.... •

- در پایان لازم به ذکر است که نگارش کتاب به شکل زیر صورت گرفته است:
- با محوریت مضامین ابتدایی دعای شریفه عرفه امام حسین علیه السلام دوره‌های زندگی انسان به دست آمده است. همچنین دوره اول به چهار مرحله تفکیک شده و برای هر مرحله فصلی اختصاص داده شده است.
 - هر فصل در ابتدا به معرفی ویژگی آن مرحله پرداخته، سپس در صدد برنامه‌ریزی برای تعلیم متناسب با همان مرحله بر آمده است. منظور از تعلیم در نظر گرفته شده، تعلیم آخرت‌گرایی است. بدین ترتیب در هر فصل به صورت ضمنی به مفاهیم دنیا و آخرت و چگونگی توجه به آخرت در آن مرحله پرداخته است.
 - در هر برنامه‌ریزی به اصل، شیوه کلی یا اصلی، و سایر شیوه‌ها اشاره شده است. بدین ترتیب افراد می‌توانند ضمن اطلاع از مناظ و دلایل برنامه‌ها، از چگونگی عمل صالح در زندگی با خبر شوند.
 - اصول مطالب از آیات و روایات استخراج شده است. و شیوه‌ها نوعاً متکی به روایات است.
- در پایان امید است این پژوهش به عنوان شروعی برای پژوهش‌های بسیار عمیق‌تر در این زمینه تلقی شود و صاحب‌نظران را به پژوهشی بیشتر و عمیق‌تر و مؤثرتر دعوت نماید.

عناوین فصول این کتاب عبارتند از:

فاتحه: معرفی دوره‌های عمر و ویژگی دوره اول

فصل اول: تعلیم کلام، تأدیب نطق

دوره‌های رشد تفکر اجتماعی (۱)
پیش از تولد تا آغاز تکلم؛ ظهور ولایت و تأدیب
(توضیحات کامل)

www.QuranAhlebayt.ir

فصل دوم: تعلیم در مرحله کفالت
فصل سوم: تعلیم در مرحله جنینی
فصل چهارم: اهتمام به رشد قبل از تولد
خاتمه: مدل‌های بی‌نظیر در هدایت این دوره